

обучающе-развивающих (система исследовательских и творческих заданий, основанных на выборе целей и средств художественно-краеведческой деятельности в контексте ролевых позиций; рефлексивно-оценочных (заданий на самоанализ и самооценку хода и результатов различных видов художественно-краеведческой деятельности и своей позиции в ней, собственных ощущений, чувств, приобретённых умений и др.

Библиографические ссылки

1. *Катович Н.К.* Школьное краеведение: слагаемые успеха / Н.К. Катович // Адукацыя і выхаванне, 2009. №1. С. 54–55.
2. *Фоменко А.А.* Этапы деятельности педагога по формированию духовных ценностей подростков средствами художественного краеведения / А.А. Фоменко // Педагогическое образование в условиях трансформационных процессов: методология, теория, практика : материалы междунар. науч.-практ. конф., Минск, 7–8 дек. 2006 г. / Бел. гос. пед. ун-т ; редкол.: А.В. Торхова [и др.]. Минск, 2006. С. 211–214.
3. *Фоменко А.А.* Художественное наследие родного края : методические рекомендации к краеведческому факультативному курсу для студентов педагогических специальностей / А.А. Фоменко. Новополоцк : ПГУ, 2010. 59 с.

Н.П Старавойтава (Мінск (Беларусь))

УНІКАЛЬНЫЯ ПРЫРОДНЫЯ МЯСЦІНЫ БЕЛАРУСІ Ў НАВУЧАННІ БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ СТУДЭНТАЎ-ІНШАФОНАЎ (ЛІНГВАКРАІНАЗНАЎЧЫ АСПЕКТ)

Даклад прысвечаны пытанням фарміравання краіназнаўчай кампетэнцыі ў слухачоў, якія вывучаюць беларускую мову як замежную. У прыватнасці гаворка вядзецца пра ўнікальныя прыродныя мясціны Беларусі, такія як: горы, пячоры, мора (гіпотэза пра былое мора), крэйдавыя кар’еры, саяныя тэрыконы, гейзер, ф’ёрды, колішнія вулканы і кратары. Закранаюцца і пытанні, звязаныя з апісаннем традыцыйных водных аб’ектаў і дзікай прыроды Беларусі.

Ключавыя словы: *лінгвакраіназнаўства, прырода Беларусі, унікальныя прыродныя аб’екты, аналіз тэксту, краіназнаўчая кампетэнцыя, міжкультурная камунікацыя.*

У перыяд глабалізацыі і ўзмацнення інтэграцыйных працэсаў у свеце ўзрастае неабходнасць больш глыбокага ўсведамлення дыялогу культур і міжкультурнага ўзаемадзеяння ва ўсіх сферах дзейнасці. Для замежных студэнтаў, якія навучаюцца ў Беларусі, усебаковыя веды, звязаныя з краінай вывучанай мовы, рэаліямі гэтай краіны і нацыянальнымі спецыфічнымі рысамі яе жыхароў, з’яўляюцца неабходнай умовай авалодвання прафесійнай (асабліва у галіне міжнароднай і знешнеэканамічнай дзейнасці,

гуманітарыстыкі). Тэарэтычныя і практычныя веды з лінгвакраізнаўства дазваляць студэнтам ацаніць патэнцыял нашай краіны, магчымасці для арганізацыі турыстычнай дзейнасці. На жаль, навучанне ў Беларусі ў асноўным адбываецца на рускай мове, адпаведна, і з краізнаўствам студэнты знаёмяцца праз прызму рускай мовы, што не зусім правільна, паколькі так у свядомасці навучэнца ўзнікае пэўная «падмена паняццяў»: яны могуць успрыняць рускую мову за чыннік беларускай мадэлі свету. Толькі адзінкавыя ўніверсітэты прапануюць сваім замежным слухачам факультатыўныя курсы на беларускай мове. Аднак, варта адзначыць, што за апошнія пяць гадоў цікавасць да вывучэння беларускай мовы як замежнай сярод студэнтаў-іншафонаў прыкметна ўзрастае: прыкладам, вельмі актыўна пачынаюць закладаць беларусазнаўчы курс у свае навучальныя праграмы нашыя кітайскія партнёры. Найперш іх цікавіць сама беларуская мова як неад’емны чыннік культуры. Далей у сферу зацікаўленняў замежніка ў Беларусі ўваходзяць наступныя галіны:

- 1) унікальныя прыродныя аб’екты;
- 2) адметная архітэктура;
- 3) адмысловыя культурныя традыцыі.

Вывучэнне другога і трэцяга блокаў – адмысловых культурных традыцый і адметнасцяў архітэктуры – ужо даўно вядома. Самыя папулярныя тэксты на занятках замежных моваў ёсць тэксты пра храмы, вядомых асоб, цікавыя святы і абрады. Знаёмства ж з унікальнымі прыроднымі аб’ектамі як першым турыстычным багаццем чамусьці заўжды лічылася прэрагатывай географіў і экскурсаводаў. Таму сёння мы прапануем сціслае апісанне і сістэматызацыю менавіта першага блоку.

Прырода Беларусі ўнікальная, хоць і падобная да прыроды іншых краінаў Заходняй Еўропы. Беларусь вылучаецца спакойнай, мяккай прыгажосцю. Грозных стыхійных з’яваў прыроды тут няма. За такі лагодны, у асноўным, раўнінны ландшафт беларускія краявіды часціком называюць лірычнымі, пейзажнымі, звязваючы гэта з такой славутай рысай беларускага менталітэту, як памяркоўнасць. Беларусь – край густых лясоў, глухіх балотаў, сініх рэк і чыстых азёр. Тут можна сустрэць шмат рэдкіх відаў раслін, птушак і жывёлаў. У краіне рэалізуюцца буйныя прыродаахоўныя праекты, стварэння дзяржаўных запаведніка і заказніка [1]. Самі беларусы ў адпачынак выпраўляюцца на пошукі прыгодаў і экзатычных аб’ектаў у далёкія краіны. Але найперш варта было б прыгледзецца да роднай прыроды – яна можа стацца самым прыбытковым пунктам турыстычнага бізнесу. Што ж экзатычнага ёсць у Беларусі, пра што не ведае нават бальшыня беларусаў?

- *Беларускія горы;*
- *Беларуская Швейцарыя;*

- *Лагойскі кратар;*
- *Адзіная пячора Беларусі;*
- *Мазырскія яры;*
- *Гейзер «Кіпятак»;*
- *Прыпяцкія вулканы;*
- *Вадаспад на Вяце;*
- *Вадаспады ў Мікашэвічах;*
- *Беларускае мора;*
- *Тураўскі луг;*
- *Беларуская Амазонка;*
- *Прыпяцкі сафары-парк;*
- *Балотынг, або «Лёгкія Еўропы»;*
- *Лельчыцкія затопленыя дубровы;*
- *Беларускія ф'ёрды;*
- *Беларуская Ісландыя;*
- *Беларускія Мальдывы.*

Агульнавядома, што ў Беларусі гор няма. Аднак беларусы называюць гарамі розныя ўзвышшы. Найбольшая вышыня над узроўнем мора – 345 м – гэта *гара Святая*, што знаходзіцца ў межах Мінскага ўзвышша за 30 кіламетраў на захад ад Мінска, непадалёк ад мястэчка Койданава, у вёсцы Скірмантова. У канцы 1990-х гадоў на гары была ўсталяваная гранітная пліта з надпісам. У цяперашні час узараная. *Лысяя гара* размешчаная ў цэнтры Лагойскага ўзвышша за 20 кіламетраў ад Мінска, яе вышыня – 342,2 м над узроўнем мора. На тэрыторыі Беларусі амаль у кожным рэгіёне ёсць свая Лысяя гара. Гара ўтвораная з марэнавых суглінкаў, схілы пакрытыя лугамі, лесам і хмызняком. У адрозненне ад гары Святой гара Лысяя ўяўляе з сябе даволі эфектнае відовішча. Яна вядомая яшчэ і тым, што там знаходзяцца лецішчы многіх беларускіх пісьменнікаў, адзін з якіх – Ніл Гілевіч – нават напісаў сатырычную паэму «Сказ пра Лысую гару». *Гара Маяк* – гэта самая вядомая гара, назіральная кропка Браслаўскіх азёраў. Гара Маяк – самы высокі пагорак Кезікоўскіх гор (паводле назвы вёскі Кезікі). Кожны пагорак мае сваю красамоўную назву: Белая гара, Лысяя гара, Дзедава печ, Каменная гарушка, Пілікальная і іншыя. Яе вышыня над узроўнем мора – 174 м. У пачатку XX стагоддзя на вяршыні пагорка была пастаўленая вышка, менавіта таму гара атрымала назву Маяк – раней яна называлася Бізня. Асабліва прыгожыя пейзажы адкрываюцца з гары Маяк ў трохі воблачнае надвор'е, калі аблогі і сонечныя промні, што прабіваюцца праз іх, мудрагеліста адлюстроўваюцца ў азёрах, якія ляжаць каля гары, ствараючы неверагодную гульню цені і святла. Так, на поўначы бачная мяжа з Латвіяй, а перад ёй – мачта ветраной электрастанцыі і вежы касцёлаў вёскі

Плюсы. І зусім блізка да гары – возера Снуды ў кампаніі лясістых узгоркаў. На ўсходзе ад гары Маяк дзівоснай мазаікай збягаюць удалачынь вяршыні Кезікоўскіх гор і лагчын лясоў. А на поўдні вымалёўваюцца абрысы касцёла вёскі Іказнь і Замкавая гара ў Браславе. На пярэднім плане – возера Струста са шматлікімі астраўкамі. На захадзе удалечыні бачны касцёл вёскі Слабодка, а на пярэднім плане – лясісты паўвостраў Перавалока ў асяроддзі палёў, пагоркаў і пералескаў. На гэтым пярэмыку ёсць зручныя для купання месцы [2]. Як бачым, на аснове гэтай і наступнай інфармацыі можна стварыць разнастайныя тэксты і заданні, лінгвістычныя гульні, прэзентацыі. Прырода – гэта вельмі ўдзячны матэрыял да ілюстравання.

Халмісты рэльеф Лагойшчыны атрымаў у народзе назву «*Беларуская Швейцарыя*». Падобныя назвы шмат кім лічацца непатрыятычнымі, але мы іх выкарыстоўваем менавіта з пункту гледжання не беларуса, а замежнага навучэнца, які, будучы знаёмым з асаблівасцю некаторых вядомых мясцін у свеце, ужо можа арыентавацца, чаго яму чакаць ад пэўнага беларускага аналогу. «Беларуская Швейцарыя» сфармаваная пад уплывам ледавіка, адрозніваецца сваёй разнастайнасцю: маляўнічыя ўзвышшы змяняюцца глыбокімі лагчынамі. Неаднародны ландшафт разам з ляснымі масівамі і ракой Гайнай, сфармавалі ў турыстаў і гасцей гэтых месцаў ўспрыманне Лагойска менавіта як Швейцарыі. Нездарма тут размясціліся тры найбуйнейшыя горналыжныя курорты Беларусі – «Раўбічы», «Лагойскі» і «Сілічы».

Можа здацца дзіўным, але ў Беларусі маецца нават свой кратар – *Лагойскі кратар*. 35–40 мільёнаў гадоў таму, калі поўдзень сучаснай Беларусі быў дном акіяна, а Лагойшчына была яго ўзбярэжжам, там упаў сапраўдны метэарыт, што ўтварыў кратар дыяметрам у 14 кіламетраў і глыбінёй каля 1000 метраў. Ён быў адкрыты навукоўцамі падчас геалагічнай выведкі ў 1973 годзе. Там вынайшлі алмазы, адзін з якіх быў нават чорным. На жаль, іх пылападобны памер не дае шанцаў на іх практычны ўжытак. Цяпер у гэтай забалочанай мясцовасці стаяць некалькі вёсак, бягуць рэкі. Усе знешнія прыкметы вялізнага кратара былі зраўняныя ледавіком і эрозіяй глебы [3].

У Беларусі таксама вынайшлі пакуль *адзіную* невялікую *пячору* – блізка вёскі Сахновічы Глыбоцкага раёна Віцебскай вобласці, ля возера Гінькава. Яна была вымытая ў пячаніку падчас апошняга, Валдайскага абледзянення. Гэтая пячора неглыбокая, там з цяжкасцю змяшчаецца дарослы чалавек, аднак мясцовыя жыхары сцвярджаюць, што раней пячора была большая. Уваход у пячору (правая дзірка) досыць вузкі, але сярэднестатыстычны чалавек пралезе туды без асаблівых праблем. Знутры – гэта шыкоўны «шкурнік» на працягу 2 метраў. Далей адкрываецца від на першую і адзіную залу. Агульная даўжыня пячоры прыкладна 10 метраў. З прычыны таго, што

пячора ўтвораная пячанікам, вочы рэдкага спелеолага радуюць не сталакіты і сталагміты, а эразійныя ўтварэнні. З гэтай пячорай звязана шмат легендаў [4].

Самыя вядомыя яры ў Беларусі – *Мазырскія яры*. Знаходзяцца на Палессі. Знакамітыя перш за ўсё сваім унікальным рэльефам: сістэма узвышшаў са стромкімі схіламі, пакрытымі густой расліннасцю – бадай адзінае месца, дзе ў Беларусі растуць букі. Той, каму давялося падарожнічаць па Карпацкіх гарах, напэўна, адчуе штосьці знаёмае. Адметнасць Мазырскіх яроў яшчэ і ў тым, што яны амаль цалкам знаходзяцца ў межах раённага цэнтра, па дне некаторых «каньёнаў» праходзяць вуліцы – гэта надае частцы гарадской забудовы асаблівую маляўнічасць. Іх узнікненне стала магчымым дзякуючы ледавіку, які пакрываў 250 тысяч гадоў таму ўсю тэрыторыю Беларусі. З яго наносаў і сфармаваўся незвычайны ландшафт, што ніяк не чакаеш сустрэць пасярод палескіх раўнін [4].

Тым, хто марыць убачыць *гейзеры*, зусім не абавязкова адпраўляцца на Камчатку або ў Ісландыю – дастаткова наведаць незвычайную крыніцу ў лясной лагчыне паміж вёскамі Ясянец і Пруды Наваградскага раёна. Не так даўно там быў адкрыты самы сапраўдны *гейзер*, з гаваркім назовам *Кіпятак*. Незалежна ад паравіны года вада ў ім бурліць, нібы ў імбрыку. Зразумела, ні пра якую вулканічную актыўнасць у дадзеным выпадку гаворка не ідзе. Таму і тэрмін «гейзер» у дачыненні да Кіпятка не без падставаў бяруць у двухоссе. Вада тут дастаткова халодная, яе тэмпература на працягу года застаецца стабільнай – 9 градусаў [4].

Цікава, але шкадаваць пра тое, што ў Беларусі няма ніякай вулканічнай актыўнасці, таксама не выпадае – *вулканы ў нас усё ж ёсць*. Усе яны сканцэнтраваныя ў *даліне ракі Прыпяць*. Падчас пошуку нафты і газу на Палессі геалагі знайшлі там ад двух да шасці вулканаў, што былі актыўныя 350–370 мільёнаў гадоў таму. Не выключана, што гэтыя вулканы могуць і адрадіцца, аднак не раней за 100–150 мільёнаў гадоў [5].

Беларусь можа пахваліцца і ўласным *вадаспадам* на невялікай маляўнічай *рэчцы Вяце*, што працякае па лясах і лугах Мёрскага раёна. У пачатку XX стагоддзя мясцовы прадпрымальнік Альгерд Аскерка пабудаваў электрастанцыю, якая павінна была забяспечваць энергіяй размешчаную побач папяровую фабрыку. Дзеля таго, каб яна працавала больш эфектыўна, збудавалі з каменя сцяну вышынёй больш як два метры. Гэтага было цалкам дастаткова, каб вынік прыкладзеных намаганняў мог афіцыйна называцца вадаспадам. Сёння ад будынкаў засталіся толькі руіны, якія практычна зліваюцца з мясцовасцю, а вада працягвае струменіцца па камянях, прыцягваючы з кожным годам усё больш турыстаў [4]. Яшчэ *некалькі вадаспадаў ёсць у кар'еры Мікашчэвічы*, што ў Лунінецкім раёне. Гэта адзін

з найбуйнейшых гранітных кар’ераў Еўропы – там здабываюць самыя шчыльныя прыродныя граніты, якога няма больш нідзе. Турыста зачароўвае шырокая гама колераў і адценняў ад ружовага да чорнага. Чым больш цёмны граніт, тым ён больш моцны, а калі ружовы, значыць побач была крыніца. Адчуванне такое, нібы трапіў у горную мясцовасць і мусіш спусціцца па стромкім серпантыне на дно цясніны дзесьці ў Міжземнамор’і. Свайго часу там здымалі кіно пра Чачню – і ніхто не здагадаўся, што гэта поўдзень Беларусі. Вада на дне – як артэзіянская, камень вельмі чысты – тут знаходзілі крэмній і бурштын, а таксама – іклы маманта. Амаль з кожнага гарызонту прабываюцца грунтовыя воды, якія дзе-нідзе ўтвараюць сапраўдныя вадаспады. Гадоў праз 25–30 тут будзе возера, па глыбіні параўнальнае хіба што з Байкалам. А яшчэ вельмі чыстае, бо дно каменнае. Такого возера, якім калісьці стане Мікашэвіцкі кар’ер, сапраўды няма ў Беларусі [6].

На тэрыторыі сучаснай Беларусі *мора* няма, але ў гістарычным часе беларусы мелі сваё мора: за кіраваннем Вялікага князя Вітаўта абшары Вялікага Княства Літоўскага распасціраліся ад Балтыкі да Чорнага мора. Акрамя таго, геологі сцвярджаюць, што мільёны гадоў таму на тэрыторыі Берасцейскай катлавіны і Прыпяцкай упадзіны таксама было сапраўднае мора, якое пасля накрылі ледавікі [7, с. 81]. Вядомыя антычныя гісторыкі Геродот пісаў пра мора на тэрыторыі Палесся, балоты якога цяпер так і называюць «*Геродотава мора*». Пра існаванне ў старажытныя часы на беларускіх землях мора сведчаць вялікія радовішчы солі пад Салігорскам, якія згадаем далей, і персанажы беларускай міфалогіі – Ядзеркі [8, с. 812], міфалагічныя жыхаркі мора, тры родныя сёстры, марскія каралеўны. Ёсць у беларусаў і Заслаўскае вадасховішча, якое беларусы называюць морам – *Мінскае мора* размешчана зусім недалёка ад Мінска. Яно было штучна ўтворанае ў 1956 годзе плацінай на рацэ Свіслач для барацьбы з паводкамі ў Мінску. Вадаём мае 10 выспаў і камфортную інфраструктуру.

Першы і пакуль адзіны недзяржаўны заказнік Беларусі «*Тураўскі луг*» знаходзіцца на разліве ракі Прыпяць. Штогод разлівы ператвараюць яго ў сетку выспаў, на якіх птушкі ладзяць калоніі, калі ў часы сезонных міграцый спыняюцца на адпачынак. Вядома, гэтыя калоніі не такія вялікія і шумныя, як птушыныя кірмашы, якія можна знайсці па ўсёй Паўночнай Атлантыцы, але паглядзець ёсць на што. Сотні замежных бёрдвотчараў наведваюць Тураўшчыну ўвесну, каб назіраць за рэдкімі птушкамі і фатаграфавалі іх [4].

Нездарма раку Прыпяць называюць *беларускай Амазонкай*, таму што яна вядомая сваім капрызным норавам і непрадказальнасцю. Хуткая і звілістая, яна нясе свае воды па Палессі, разліваючыся вясной і ствараючы неймаверныя па сваёй прыгажосці пейзажы. Пазнаёміцца з гэтым унікальным кутком прыроды можна, наведаўшы *Нацыянальны парк*

«Прыпяцкі». Некалькі гадоў таму на тэрыторыі парку з'явіўся першы ў Беларусі *сафары-парк* плошчай 4,7 тыс. га. У парку дзікіх жывёл ёсць зубры, ласі, алені, дзікі, казулі, а таксама еўрапейская лань. Па парку пракладзеныя экалагічныя маршруты працягласцю ў 32 кіламетры. Аматыры рыбалкі таксама знойдуць для сябе заняткаў на тэрыторыі парку. Па сома, шчупака, судака, ляшча, язя, жэраха сюды едуць не толькі з усёй Беларусі, але і з іншых краін [9].

Беларускія балоты (іх каля 9 212) – унікальныя прыродныя комплексы, занесеныя ў Кнігу рэкордаў Гінеса, паколькі паводле сваіх маштабаў і разнастайнасці формаў жыцця яны не маюць аналагаў у Еўропе. Еўрапейцы, якія даўно асушылі свае балоты, нават назвалі Палескую нізіну «*Еўрапейскай Амазонкай*». Таксама беларускія балоты называюць «*лёгкімі Еўропы*», бо яны не проста выпрацоўваюць багата кіслароду, але і з'яўляюцца адзінымі ў Еўропе балотамі, што аднаўляюцца натуральным чынам. Адны з самых старажытных балотаў на тэрыторыі Беларусі – *палескія*. Іх узрост каля 11 тысяч гадоў, але яны не самыя глыбокія (1.5 м). *Віцебскія* балоты глыбейшыя – да 9 м, але і значна маладзейшыя за палескія (5–6 тысяч гадоў). Балоты падзяляюцца на тры тыпы – верхавыя, пераходныя і нізінныя. Тып балотаў залежыць ад іх мінеральнага харчавання. На сённяшні дзень карысць балотаў неацэнная. Мікраклімат балотаў і тыповая расліннасць ўтвараюць унікальную фаўну. Балоты з'яўляюцца домам для рэдкіх птушак і жывёл – менавіта тут жывуць аўдотка, чорная гагара, шэры журавель, беркут. Па беларускіх балотах не блукалі дагістарычныя звяры, затое першыя людзі сяліліся менавіта на балоце: адну са стаянак часоў мезаліту археолагі знайшлі недалёка ад вёскі Завоссе ў Баранавіцкім раёне. Балоты баранілі ад ворагаў, кармілі і лекавалі – у балоцістай мясцовасці заўсёды расце шмат гаючых траваў. У падзяку людзі каменнага веку прыносілі балотам ахвяры – на працягу многіх стагоддзяў балоты захоўвалі прадметы паганскіх культаў і абярэгі. Не дзіўна, што балоты ў беларусаў маюць сваіх міфічных ахоўнікаў – гэта браты Балотнік, Багнік і Аржавень, а таксама – Лознік. Цмок – беларускі Змей Гарыныч – таксама жыве на балоце. Менавіта «балотны архетып» паўплываў на фарміраванне спакойнага і памяркоўнага характару беларусаў: «*Людзі на балоце*», як пісаў у сваім славутым рамане Іван Мележ. Каб лёгка хадзіць па балоце, беларусы нават вынайшлі балотныя лыжы. Але да сёння некаторыя беларускія балоты часам называюць глухімі, бо там ніколі не ступала нага чалавека. «*Жамчужына Беларусі*» сярод болот – *балота Ельня*, якое з'яўляецца своеасаблівым прыродным летапісам далёкай ледніковай эпохі. На яго тэрыторыі знаходзіцца 118 азёр. У цяперашні час балота Ельня набывае ўсё большую вядомасць як турыстычны аб'ект. Па беларускіх балотах цяпер пракладаюць турыстычныя

маршруты: *балотынг* – наша альтэрнатыва гарам [10, с. 76].

Сваёй экзотыкай вабяць *затопленыя дубровы ўздоўж ракі Убарць* Лельчыцкага раёна Гомельшчыны. Турысты могуць арэндаваць човен і паплаваць проста ў лесе, захапляючыся неверагодна прыгожымі краявідамі. Акрамя таго, у гэтым жа раёне, у вёсцы Глушкавічы можна назіраць і «*беларускія ф'ёрды*». Калісьці на гэтых кар'ерах працавалі амаль усе мясцовыя жыхары. Тут здабывалі абліцавальны камень. Частку рыхтавалі для *сталічнай падземкі*, іншая ішла на стварэнне бруку. Пасля таго як кар'еры закінулі, яны напоўніліся вадою, утварыўшы дробныя азёры з прыгожымі гранітнымі берагамі і пышняй расліннасцю [11].

Калі хтосьці марыць пабываць на Марсе, тады вам на *Салігорскія тэрыконы* (Салігорскія горы), якія называюць *Беларускай Ісландыяй*. Саліяны адвалы ствараюць сапраўды няземныя ландшафты даўжынёю ў некалькі гектараў, а вышынёю да 120 метраў. Касмічныя пейзажы ружовага колеру, у глыбокіх барознах і расколінах, нагадваюць раскрытае нутро зямлі. Гэтыя велізарныя солеадвалы ўтварыліся ў выніку руплівага пошуку сільвініту, які ўяўляе з сябе найважнейшую сыравіну для атрымання хларыду калію, то бок калійнай солі. На гэтыя горы лепш глядзець з боку, паколькі схілы насыпаў вельмі няўстойлівыя, пад нагамі лёгка абсыпаюцца, а ў дождж робяцца вельмі слізкія. Сярод мясцовых жыхароў існуюць байкі пра людзей, якія праваліліся ў тоўшчы гор. Кажуць, у адвалах ёсць пустэчы і расколіны, прыкрытыя тонкай скарынкай. Тэрыконы лічацца прамысловымі адходамі і фармальна забароненыя да свабоднага наведвання. На пад'ездах да тэрыконаў усталяваныя папераджальныя таблічкі, асфальтавая дарога зусім разбураная [12].

Крэйдавыя кар'еры, або *Беларускія Мальдывы* – адно з самых прыгожых мясцінаў Беларусі. Найбольш вядомыя крэйдавыя кар'еры – Краснасельскія, Гарадзенскія і Слуцкія. Калісьці тут здабывалі крэйду, а калі радовішчы закінулі – яны запоўніліся вадою і іх аблюбавала мясцовае насельніцтва, а потым і турысты. Кар'еры дастаткова глыбокія, а на дне яшчэ ляжыць даволі крэйды, што надае вадзе такі насычаны туркусовы (бірузовы) колер. Гэтыя штучныя азёры ўяўляюць з сябе проста фантастычнае, амаль сюррэалістычнае відовішча. Іх атачаюць дзікія пляжы, са стромкімі схіламі. З-за небяспечнага складу вады і стромкіх камяністых берагоў купанне ў кар'ерах забароненае, аднак гэта не спыняе аматараў паплаваць і пафатаграфавання, нібыта на Мальдывах [13].

Такім чынам, бачым, што ў Беларусі шмат дзівосных прыродных аб'ектаў, якія зусім не чакаеш сустрэць у раўніннай краіне на Усходзе Еўропы. Студэнты-іншафоны з вялікай ахвотай і зацікаўленасцю вывучаюць прыродныя загадкі Беларусі, а спадарожна – з прыемнасцю знаёмяцца з культурай і мовай нашай краіны. На аснове вывучэння

краіназнаўчых (прыродазнаўчых) фактаў і рэалій у замежных студэнтаў фарміруюцца сацыякультурная і камунікатыўная кампетэнцыі, што надзвычай важна для эфектыўнага ажыццяўлення імі прафесійнай дзейнасці ва ўмовах міжкультурнага супрацоўніцтва, прыкладам, у сферы турыстычнага бізнесу.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. *Бондарчук Л.В.* Беляя Русь : учеб.-метод. пособие по рус. яз. для иностр. студентов / Л.В. Бондарчук, А.Л. Карпушина. Минск : МГЛУ, 2007. 215 с.
2. Гора Маяк. URL: <https://braslavskie.by/attractions/gora-maak>.
3. Логойский кратер. <https://www.intex-press.by/2018/02/23/logojskij-krater-geolog-rasskazal-kak-ma-belarus-upal-meteorit-i-kak-na-etom-meste-nashli-almazy> (дата обращения: 23.02.2018).
4. ТОП экзотических природных мест Беларуси: посмотреть есть на что. URL: <http://greenbelarus.info/articles/01-07-2016/top-ekzoticheskikh-prirodnih-mest-belarusi-posmotret-est-na-chto> (дата обращения: 01.07.2016).
5. Вулканолог: Есть мнение, что в Беларуси от двух до шести вулканов. URL: <https://42.tut.by/438646> (дата обращения: 06.03.2015).
6. Репортаж из каменной воронки. URL: <https://auto.onliner.by/2013/08/21/granit> (дата обращения: 21.08.2013).
7. Настальгія па страчаным моры (размова зь Пятром Васючэнкам) // В. Раціцкі. Беларуская Аглянтыда (Бібліятэка Свабоды. XXI стагодзьдзе). Радзьё Свабодная Эўропа, 2006. 504 с.
8. *Васілевіч У.* Ядзеркі // Беларускі фальклор : Энцыклапедыя : у 2 т. Т. 2. Мінск : БелЭН, 2006. 832 с.
9. Река Припять – белорусская Амазонка в центре Европы. URL: <http://news.21.by/society/2013/09/20/822042.html> (дата обращения: 20.09.2013).
10. Балота – ад д’ябла й ад Бога (размова зь Нінай Здановіч) // В. Раціцкі. Беларуская Аглянтыда (Бібліятэка Свабоды. XXI стагодзьдзе). Радзьё Свабодная Эўропа, 2006. 504 с.
11. Глушковичи. Белорусские фьорды. URL: <http://meridian28.com/report/glushkovichi.html>.
12. Терриконы. Солигорские горы. Космические пейзажи Беларуси. URL: <http://voolchitza.livejournal.com/251457.html> (дата обращения: 08.09.2014).
13. Меловые карьеры. Беларусь – Белорусские Мальдивы. URL: https://posmotrim.by/article/melovy_e_karery_belorusskie_maldivy1.html (дата обращения: 09.12.2014).